

Спрѣлата слѣдъ смъртта на Теодосия българска печатница въ Солунъ намислилъ да поднови другъ южномакедонски българинъ, Кирякъ Държиловичъ, отъ Воденско. Гръцката духовна властъ му прѣчила, при все че най-сетнѣ му било позволено да печата български книги, но съ гръцки букви. Прѣзъ 1852 год. излѣзло въ тая печатница (— Щампа Кирякова Държиленъ въ Солунъ) евангелието въ новобългарски прѣводъ на воденско нарѣчие. За езика на евангелието се казва: „сига ново типосано на богарско ѳезикъ“.¹⁾ Какво друго е печатала тая печатница и кога се е закрила, нѣмаме данни. Знае се само, че по-късно Държиловци сж имали книжарница въ Солунъ, а въ 1865 г. дъщеря на Константинъ Държиловичъ Славка е основала въ Солунъ първото българско дѣвическо училище.²⁾

Македония първа почва борбитѣ съ гърцитѣ за български църковни правдини. — Поробениятъ подъ гръцкото духовенство български народъ се бори 40 год., докато да извоюва правото да се моли Богу на свой матеренъ езикъ и да има архипастири отъ свой български родъ. Тая борба, която закрѣпи българската национална свѣстъ и даде единство на българската мисль, която роди Българската екзархия, се захвана пакъ въ Македония. За това помогнаха не малко и македонскитѣ учители и писатели, като Хаджи Якимъ Кърчовски съ своитѣ синове, сетнѣ Кирилъ Пейчиновичъ, Теодоси Синаитски и др. Тѣхнитѣ книги, написани на домашенъ, новобългарски езикъ, закрѣпиха у македонското население вѣрата въ българщината, вдѣхнаха му бодростъ да се не срамува прѣдъ гърцитѣ и да знае, че и неговиятъ родъ е ималъ книжнина и може да има и сега. Пръвъ примѣръ за негодувание срѣщу инороднитѣ владици въ българската земя даде областъта, дѣто проповѣдваха Кирилъ Пейчиновичъ и Хаджи Якимъ, пръвъ гласъ срѣщу тѣхъ се подигна въ Скопѣе. Това е било около 1830 г. Отъ 1828 до 1833 г., ще рече въ шестъ години, въ Скопѣе били промѣнени четирима гръцки владици, но къ Скопѣи скопѣанскы българи сѣ роптаели и искали владика редна българина, докато борбата се засилила и подела и отъ

¹⁾ Документи. № 149.

²⁾ Документи, № 189. За Държиловци срв. А. Шоповъ, Народността и езика на македонцитѣ, стр. 86 сл.